

УДК 339.924:331.556.4

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ

**ВЕРЕМІЄНКО Т.С.,
кандидат
економічних наук,
старший викладач
кафедри
міжнародного
менеджменту
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»**

За умов поглиблення диференціації та інтеграції соціальних систем, що супроводжується нерівномірністю демографічних процесів і нерівнозначним розподілом бідності у світі, соціальними наслідками старіння населення різних країн, набирає сили проблема міжнародної міграції. З одного боку, остання виступає життєво необхідним благом для економік країн, для яких характерним є явище депопуляції, дефіцит робочої сили, з другого – саме міграція є однією з причин зіткнення цивілізацій, загострює проблему адаптації іммігрантів до незвичного для них економічного, соціального, соціокультурного середовища.

Ключові слова. Глобальний економічний розвиток, соціокультурне середовище, транснаціональний соціальний простір, людський капітал, міжнародна міграція, глобальні проблеми міграції, міграційна криза Європи, міграційна політика, міграційний потенціал.

За даними Департаменту з економічних та соціальних питань ООН (2014 р.) нині у світі налічується 232 млн мігрантів (проти 151 млн у 2005 р.). За умов збереження таких швидких темпів зростання мігруючого населення, у світі до 2050 року налічуватиметься 405 млн міжнародних мігрантів [2; 4]. У результаті нової динаміки глобальної політики та економіки, технологічної революції, через дедалі зростаючі демографічні невідповідності, наслідки екологічних змін згідно Звіту з гуманітарного розвитку 2009 року

«Долаючи бар'єри: людська мобільність і розвиток» (UNDR, Нью-Йорк, 2009 р.), Звіту Міжнародної організації праці «Світова міграція у 2010 році», «Глобальних тенденцій 2025: перетворений світ» та ін, протягом наступних десятиліть міжнародна міграція змінюватиме масштабність, швидкість поширення та характер складності. Причому дезінтегрованого характеру для соціальної системи набуває не стільки факт масового переселення до країн жителів з інших місцевостей, скільки перенесення відмітних культурних зразків і типів поведінки у зростаючих масштабах.

Загострює ситуацію стрімке майнове розшарування між населенням заможних держав багатшого Заходу, який географічно скорочується та старішає, та бідніших країн Сходу й Півдня, котрі розростаються і ще довго залишатимуться відносно молодими. За прогнозами експертів, країни з найвищими показниками приросту населення протягом наступного півстоліття перебуватимуть в економічно найгірших, політично найнестабільніших і соціально наймінливіших умовах — від Палестини (через Перську затоку) і до найнеспокойніших районів Південної Азії. До регіонів, у яких очікується найбільший приріст населення як у 2025 р., так і 2050 р. належать: Ємен, окуповані палестинські території, Оман, Афганістан, Саудівська Аравія, Бутан, Пакистан, Йорданія, Ірак і Камбоджа [1, с.153].

Ймовірно, соціальну напруженість ще більше посилює той факт, що 2020 р. населення найбідніших регіонів складатиметься головно з молодих і тому найнеспокойніших у політичному і соціальному плані людей. За прогнозними оцінками, в Азії 2020 р. частка населення віком до 30 років становитиме 47 %; на Близькому Сході і в Північній Африці — 57 %; в регіоні на південь від Сахари — 70 %; на відміну від цього, у Північній Америці — 42 %, а в Європі — 31 %. Молодіжний «перекіс» буде великим на Близькому Сході та у Північній Африці, що становитиме особливу загрозу для Євросоюзу через географічну близькість. А у найбідніших й часто найнестабільніших країнах світу, зокрема Афганістані, Пакистані, Колумбії, Іраку, секторі Газа і Ємені, — до 2020 р. молодь становитиме найбільшу частку населення. Більшість цих країн не матимуть економічних, інституційних і політичних ресурсів для успішної інтеграції цієї молоді до суспільства [1, с.164]. Така соціальна асиметричність стає особливо небезпечною через безпрецедентне зростання поінформованості бід-

них завдяки ЗМІ і особливо телебаченню, — про кращі умови в інших країнах. Крім того, світова біднота дедалі більше концентрується в хаотично зростаючих міських меганетрях, дуже вразливих для впливу політичних екстремістів і релігійних фундаменталістів, заклики яких ще більше посилюються ксенофобськими настроями.

Відповідно до демографічних прогнозів ООН, майбутні десятиліття характеризуватимуться скороченням чисельності населення та кількості зайнятих у розвинутих країнах і цивілізаціях, збільшенням середнього віку населення та кількості пенсіонерів. Темпи приросту населення знижувались у цілому по світу з 1,24 % протягом 2001—2005 рр., та знижуватимуться до 0,36 % у 2045—2050 рр. Крім того, якщо в одних країнах і цивілізаціях, що відрізняються низьким рівнем розвитку і продуктивності праці, темпи приросту чисельності населення залишаться на високому рівні (з тенденцією до зниження), то в інших (кількість яких за прогнозами перевищить 50 до 2050 р.) низький рівень народжуваності спричинить загрозу депопуляції та гостру нестачу робочої сили. Як у світовому, так і у цивілізаційному масштабах спостерігатимуться тенденції старіння населення та збільшення частки населення у віці понад 60 років. Феномен старіння суспільства має для економічної глобалізації та світової геополітики далекосяжні наслідки: збільшується частка непродуктивного населення й утриманців, посилюючи водночас політичну владу таких громадян. Це загальносвітова тенденція, хоча в національному розрізі вона не є рівномірною з огляду на відмінності у рівнях народжуваності та смертності. З невинним зменшенням частки населення, зайнятого у виробництві, і зростанням кількості утриманців збільшення бюджетного навантаження через зростання потреб соціального забезпечення і зумовлене цим уповільнення темпів економічного зростання, набуватимуть глобального поширення. Нині близько 1,5 млн кваліфікованих мігрантів зі слаборозвинених країн працюють у США, країнах Євросоюзу, Австралії і Японії. Протягом останнього десятиліття лише Африка втратила 200 тисяч кваліфікованих професіоналів і близько 30 тисяч дипломованих науковців [1, с.148; 3]. Хоча наслідки старіння населення у тривалій перспективі будуть глобальними, передусім вони будуть відчутними у багатших і розвинутіших країнах, особливо в Європі і Японії. Вже сьогодні Італія, Іспанія і Японія є «найстарішими» країнами (за

показником відношення людей старшого віку до всього населення). Однак явище старіння суспільства дедалі більше поширюється, а його наслідки посилюються паралельним процесом депопуляції, в результаті якої населення понад 30 країн скоротиться до середини століття. У таких країнах, як Іспанія й Італія, воно, ймовірно, скоротиться на 20 %, не набагато меншим скорочення буде і в Японії. Отже, для багатших і «старіших» країн ця проблема ставатиме дедалі гострішою. У поєднанні зі значним скороченням народжуваності це може збільшити частку соціально залежних пенсіонерів до фінансово небезпечної межі, що вже в недалекому майбутньому загрожуватиме значним зростанням державної заборгованості й навіть дефолтами [4, с. 149].

Ще однією проблемою є міграційна криза у Європі 2015 р. — гуманітарна катастрофа, викликана масовим напливом мігрантів у Європу з охоплених війнами країн Африки і Близького Сходу. За 7 місяців 2015 р. до Європи прибуло більше 300 тисяч мігрантів. За словами Єврокомісара з питань розширення та добросусідства Йоганнеса Гана, на середину вересня 2015 р. число мігрантів є найбільшим в історії людства [5]. Відсутність прозорих правил прийому та неконтрольоване переміщення біженців призводять до численних людських жертв на шляху до Європи та в Європі: за перші 5 місяців року в Середземному морі потонули понад 1800 мігрантів — у 20 разів більше, ніж за той самий період минулого року. Президент Європарламенту Мартін Шульц заявив, що основною проблемою, викликаною мігрантами, є не наплив мігрантів, а відсутність солідарності задля прийняття спільних правил вирішення проблем з їх розселенням, що призводить до суттєво нерівномірного навантаження на міграційні служби окремих країн Європи. Як наслідок, масовий наплив мігрантів загрожуватиме існуванню Шенгенської угоди, а протиріччя між країнами ЄС щодо розселення мігрантів поглиблюють розкол в ЄС. На тлі того, що криза з потоком біженців або економічних мігрантів до Європи набуває кризового характеру, чільний представник ООН заявив, що міграційна криза не є проблемою виключно Європи і закликав заможні країни інших континентів активніше приймати біженців.

Значний приток мігрантів також створює серйозне фінансове навантаження на країни ЄС: в 2015 р. на вирішення проблем міграції Єврокомісія виділила 2,4 млрд євро і, вочевидь, ці витра-

ти будуть зростати. Для облаштування мігрантів також виділяються кошти урядами окремих країн [4]. Мігранти також створюють додаткове соціальне навантаження — через неповагу до норм та традицій країн перебування. Так, в Угорщині, надані мігрантам харчові продукти та інша допомога були викинуті або покинуті на узбіччях доріг, що перетворило місця перебування мігрантів на масштабні звалища сміття.

Очевидно, асиміляція іммігрантів проходить легше, якщо вони мають принаймні спільну культурну спадщину. Проте присутність у Європі вихідців з Північної Африки, Туреччини і Близького Сходу неминує зростатиме, зумовлюючи виникнення нових соціальних і культурних конфліктів. Поєднання напруженості, пов'язаної з міграцією, і старіння населення може викликати в багатших, «старіших» країнах, населення яких поступово зменшується, перегляд традиційного уявлення про національну державу. Сьогодні майже всі багаті країни світу (за винятком США, Канади й Австралії) визначаються через національність. Асиміляція передбачає не тільки формальне прийняття громадянства і лояльність щодо певного спільного майбутнього, але також і щире прийняття спільного минулого, часто міфологічного. Разом з тим, конфліктні ситуації, навіть пряме протистояння, пов'язане з громадами іммігрантів, на думку деяких вітчизняних науковців, мають не етнічний, а соціальний характер [96]. Відповідно, шляхи їхнього розв'язання потрібно шукати не стільки в царині міжетнічних стосунків, скільки у соціальній взаємодії різних прошарків суспільства. Такий підхід до викликів міграційного різноманіття передбачає врахування глибинних соціальних зрушень, зумовлених міжнародними переміщеннями населення, замість достатньо однолінійної етнокультурної парадигми.

Слід зазначити, що іммігранти трансформують соціальні, економічні, управлінські інститути країни перебування, завдяки чому формується «капітал розмаїтості», тобто здатність соціальної системи до відкритості, інкорпорації багатьох нових груп, зокрема, іммігрантів, що є запорукою сталого розвитку країни в умовах глобалізації та надзвичайно цінним її інноваційним ресурсом [9]. Своїм виникненням цей ресурс завдячує «транснаціоналізму», тобто формуванню, завдяки значній інтенсифікації різноспрямованої та різнохарактерної міжнародної мобільності, не поділеного державними кордонами соціального простору, на

якому міцні та сталі соціальні зв'язки пов'язують людей, що формально належать до різних спільнот, організованих у формі національних держав. На відміну від попереднього періоду, коли міграція асоціювалася з переселенням для постійного проживання, революція у засобах транспорту і зв'язку забезпечила реальну можливість працювати в одній країні, проте мати дім, сім'ю — в іншій, здійснюючи постійні переміщення між ними. Навіть у разі переселення за кордон для постійного проживання, сучасні засоби комунікації дають змогу мігрантам підтримувати тісний і постійний контакт з домівкою. Внаслідок цього все більше людей, які фізично знаходяться в одній країні, ідентифікують себе із іншою, або однаковою мірою пов'язані з обома, а то й більшою кількістю держав. З одного боку, транснаціональний соціальний простір є продуктом масової міжнародної міграції, а з другого, справляє зворотний вплив на її обсяги і характер. З його формуванням дистанція між країнами походження та призначення неначе зменшується, оскільки технічні можливості та здешевлення транспортних і комунікаційних послуг дають змогу мігрантам постійно контактувати і набагато частіше відвідувати родину. Основними ознаками транснаціонального соціального простору, на нашу думку, є: виникнення зарубіжних діаспор, тісно пов'язаних з материнськими націями численними зв'язками; локальна концентрація все більшої кількості людей різних етнопонаціональних ідентичностей; взаємопроникнення культур завдяки глобальному поширенню інформації через світові мас-медіа; превалювання в міжнародному бізнесі транснаціональних корпорацій з формуванням збільшеного прошарку їх працівників, спеціалістів та менеджерів, кар'єра яких пов'язана з багатьма країнами світу; глобалізація фінансів у формі переказів заробітків мігрантів на батьківщину, значення яких як джерела доходу для країн, що розвиваються, постійно зростає; посилення транснаціональної політичної активності неурядових та міжнародних організацій як впливових факторів громадянського суспільства; можливість конструювання, незалежно від місця фізичного перебування, віртуальної присутності особи чи інституції завдяки Інтернету, мобільному зв'язку, супутниковому телебаченню тощо.

У процесі транснаціоналізації соціального простору важливе місце посідають перекази мігрантів, обсяги яких, за даними Світового банку, сягнули 2008 р. 283 млрд доларів США. За під-

рахунками Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Китай отримує 45 % усіх іноземних інвестицій від 30—40 млн китайців, які проживають у 130 зарубіжних країнах [7, с.10]. Основне значення переказів полягає у підвищенні рівня життя домогосподарств мігрантів, зменшенні бідності. Позитивно впливають вони на розвиток економіки: забезпечують додаткові інвестиційні ресурси, які, навіть витрачені на споживання, стимулюють виробництво завдяки мультиплікаційному ефекту. Підраховано, що на кожний долар переказів припадає приріст вітчизняного виробництва вартістю у 2 долара [7, с.12]. У науковій літературі це визначається формулою п'яти «Т», що включає трансфери, транспорт, туризм, телекомунікації, торгівлю, тобто сфери, розвиток яких прискорюється через попит мігрантів, що, у свою чергу, сприяє розвитку всієї економіки. Мають значення не лише грошові, а й так звані соціальні трансфери, тобто ідеї (у тому числі щодо демократії, здорового способу життя, гендерних ролей, прав людини та самоорганізації громадянського суспільства), моделі поведінки, ідентичність та міжлюдські зв'язки, що можуть використовуватися як соціальний капітал, який мігранти експортують на батьківщину. Особливо цінними є передані на батьківщину науково-технічні знання, накопичені в діаспорі [10].

Для деяких країн, що розвиваються, досить гостро стоїть проблема «відпливу мізків». За підрахунками спеціалістів, понад половина освічених вихідців із країн Карибського басейну проживає у США, за кордон емігрували до 40 % освічених турків та марокканців, 10% мексиканців, у т.ч. 30 % тих, хто має докторський ступінь. Особливо швидко втрачає інтелектуальні ресурси Африка, внаслідок чого не лише погіршуються перспективи економічного розвитку, а й уповільнюється формування середнього класу, а отже, впровадження демократичних принципів та соціальної стабільності [3; 7, с.11]. Разом з тим, з міграцією кваліфікованої робочої сили пов'язані і позитивні ефекти для країн-донорів: мігранти можуть набути за кордоном нових знань, професійних зв'язків, які в разі повернення на батьківщину використовуватимуться для її розвитку; навіть виїжджаючи надовго, вони залишаються цінним ресурсом для своїх країн як інвестори, носії нового досвіду, організатори ділової чи культурної співпраці між державами. Завдяки поширенню циркулярної моделі міграції, на думку низки дослідників, є підстави говорити про

те, що «відплив мізків» поступово набуває характеристик «циркуляції мізків», яка сприяє розвитку країни походження. Проте така трансформація не відбувається автоматично і потребує значних зусиль як з боку країни походження, так і призначення мігрантів, наполегливої співпраці з ними.

І грошові, і соціальні трансфери є наслідком міцного зв'язку між мігрантами, які перебувають за кордоном, та їхніми рідними й близькими на батьківщині. Проте вони не лише існують завдяки транскордонним соціальним зв'язкам, а й їх створюються, розширюються і урізноманітнюються. За таких умов зростає значення діаспор, які з етнічних об'єднань, що опікуються збереженням національних традицій мігрантів у чужонаціональному оточенні, перетворилися на важливі соціальні, культурні та економічні одиниці сучасного світу, відіграють важливу роль у розвитку і країни походження, і країни перебування, взаємовідносин між ними. Деякі дослідники характеризують діаспори як «транснаціональні спільноти», тобто нові типи соціальних утворень, що формуються у транснаціональному соціальному просторі, і вважають цей термін більш відповідним за будь-який інший. Деякі автори вважають, що не всі діаспори мають транснаціональний характер, однак погоджуються, що транснаціональні спільноти, безумовно, формуються в рамках діаспор [6, с.175]. Попри різні визначення, очевидним є те, що і кількість, і склад діаспор, які, звичайно, існували й раніше, значно поповнилися внаслідок масовості міграційних переміщень протягом останніх десятиліть.

Беручи до уваги інтерес країни походження, соціальне значення діаспори полягає у важливій позитивній ролі завдяки грошовим переказам, забезпеченню соціальної мережі, через яку на батьківщину залучаються інвестиції, знання та ідеї. Соціальні зв'язки діаспори можуть використовуватися для налагодження експорту товарів, вироблених на батьківщині, тобто розвитку міжнародної торгівлі, яка, в свою чергу, надає додаткового імпульсу економіці. Так, попит мігрантів приваблює імпорт до країн перебування з країн походження. За підрахунками вчених, десятивідсоткове зростання чисельності іммігрантів збільшує експорт в країни походження на 4,7 %, а імпорт з них — на 8,3 % [7, с.13]. Крім економічної, діаспори відіграють і політичну роль: сильні діаспори організують потужне лобі, що виступає провідником інтересів країни походження за кордоном. Достатньо згадати роль єврейської чи вірменської діаспор у відстоюван-

ні інтересів їхніх країн. Таким чином, унаслідок міграції держава все частіше розглядається не як територіальна, а як соціальна єдність. Зникає правило, яке раніше здавалося непорушним, згідно з яким індивід мав бути громадянином лише однієї держави-нації, а держава всіляко перешкоджала розмиванню чітких рамок стосунків між нею та громадянином, тобто інституту громадянства, запобігаючи подвійному громадянству. Загалом на сьогодні, у відповідь на поширення транснаціоналізму, понад половини держав світу тією чи іншою мірою визнає та допускає подвійне громадянство.

Завдяки розвиткові діаспор формуються міграційні мережі, які мають велике соціальне, психологічне, культурне, релігійне, економічне значення. Впливаючи на інтенсивність, спрямування та склад міграційних процесів, об'єктивно обумовлені різницею у рівнях життя, заробітку, особистої та громадської безпеки міграції можуть відхилитися від траєкторії свого розвитку, існувати навіть тоді, коли матеріальні стимули до переїзду незначні або й зовсім відсутні. За тих же обставин міграційні переміщення виникають між країнами, жодними іншими зв'язками не поєднаними.

Хоча міжнародна міграція відбувається між країнами, проте в рамках окремих держав іммігранти розміщуються нерівномірно. У зв'язку з цим виникають так звані глобальні чи світові міста, міцно інкорпоровані у світову економіку, виникнення яких відбувалося водночас із наростанням масштабів і урізноманітненням міжнародних переміщень і безпосередньо з ними пов'язане. Глобальних міст на планеті налічується приблизно 40. Тут розташовані штаб-квартири транснаціональних корпорацій, офіси міжнародних організацій, провідні торговельно-фінансові установи і, відповідно, найбільші міжнародні аеропорти, готелі тощо. Саме в них концентрується глобальна еліта висококваліфікованих спеціалістів, менеджерів, підприємців. Водночас цим містам притаманний ринок праці із значним сегментом низькооплачуваних і непрестижних робочих місць в обслуговуванні, які непривабливі для місцевого населення і вимагають численних робочих рук менш кваліфікованих мігрантів. Тому в глобальних містах відсоток іммігрантського населення постійно зростає. Прибуття мігрантів, очевидно, справляє позитивний вплив на розвиток найбільших метрополій. Дезурбанізацію, відплив міського населення з великих міст у передмістя, що спостерігалось в індустріально розвинутих країнах у 60-70-ті роки

минулого століття, було призупинена значною мірою внаслідок зростання імміграції. Певні групи мігрантів, оселившись у депресивних міських районах, сприяли їх відновленню та розквіту.

Разом з тим, як зазначалося, у глобальних містах зростала соціальна напруженість, що обумовлено не лише концентрацією мігрантів в них, а й тим, що саме тут найбільш численними є найбільш бідніші представники місцевого населення. Ця категорія місцевих жителів (а також нещодавніх іммігрантів, які посідають нижчі сходинки на соціальній драбині) відчуває конкуренцію з боку новоприбулої на ринку праці малокваліфікованої робочої сили та на ринку дешевого житла. Тому саме ці верстви найбільш вороже ставляться до іммігрантів, і є соціальною базою для радикальних угруповань антиіммігрантського націоналістичного спрямування.

Посилення соціальних викликів пов'язане і з меншою селективністю. Оскільки переїзди стали легше здійснюваними, в них беруть участь ширші верстви населення, ніж раніше, представники різноманітних гендерних, вікових, релігійних, соціально-економічних та культурних груп. У тому числі, до міграції вдаються менш забезпечені, менш освічені, гірше інформовані особи, які раніше не могли б здійснити переїзд. У регулюванні міграційних переміщень провідними державами призначення відбувається певна „біфуркація”. Так, висококваліфіковані мігранти користуються пільгами, що обумовлено потребами економіки постіндустріального суспільства, де інтелект перетворюється на основну рушійну силу. Більшість країн-реципієнтів намагається стримати імміграцію некваліфікованих осіб. Останні або вдаються до нелегальних переміщень з усіма притаманними їм наслідками для свого становища, або стикаються з багатьма перешкодами під час облаштування та інтеграції в суспільстві приймаючої країни, опиняючись на його маргіналах. За таких умов соціальні виклики, обумовлені міграціями, пов'язані не стільки з етнічною диверсифікацією, а, передовсім, із соціальним розшаруванням, особливо помітним серед бідніших верств емігрантського населення, представники яких демонструють більше культурних відмінностей внаслідок меншого включення в суспільство, що приймає. У цьому контексті зі значними соціальними ризиками пов'язана міграція жінок, які дедалі активніше беруть участь у міжнародних переміщеннях і становлять практично половину міграційних потоків.

Фемінізація перетворилася на характерну рису сучасної міграції завдяки структурним змінам у світовій економіці, а саме, швидкому зростанню індустрії послуг, яка на сьогодні забезпечує до 2/3 робочих місць, а в деяких країнах навіть більше (89 % ВВП в Гонконзі створюється у сфері послуг). Отже, потреби у жіночій робочій силі, переважно некваліфікованій, зростають, однак все меншою мірою задовольняються за рахунок місцевого населення (жінки в розвинутих країнах активно виходять на ринок праці, проте претендують на престижніші і вище оплачувані робочі місця). Через специфіку сфер зайнятості жінки-мігрантки часто потрапляють у неформальні, «тіньові» навіть криміналізовані сегменти ринку праці. Вони частіше залишаються в ізоляції в суспільстві, котре приймає, що має несприятливі наслідки як для психологічного стану, так і захисту трудових прав, працюють у важких умовах, мають ненормований робочий день, наражаються на ризик не лише трудової, а й сексуальної експлуатації.

У контексті суспільних наслідків міграції концепція етнокласу набула розвитку у нещодавно запропонованому дослідниками терміні «глобальний клас», або, точніше, «глобальні класи», що вказує на соціально-економічну неоднорідність складу цієї групи населення [7, с.15-16; 8]. Основну частину «глобального класу» становлять керівники та спеціалісти транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій, державні службовці, що працюють у сфері міжнародних відносин. Завдяки міжнародним домовленостям вони користуються привілеями при перетині державних кордонів і є найбільш мобільною групою населення планети. Проте, пересуваючись з однієї країни до іншої, вони відчувають потребу у послугах так само стандартизованих хатніх помічниць, нянь, іншого обслуговуючого персоналу. Так формується друга, не привілейована частина «глобального класу».

На наш погляд, обумовлені впливами сучасних міграцій на соціальний розвиток виклики потребують від урядів цілеспрямованих дій у сфері включення іммігрантів до суспільних зв'язків і забезпечення його безконфліктного розвитку і соціальної злагоди. Цим пояснюється значна увага, яку приділяють політиці інтеграції іммігрантів, що розглядається як неодмінний елемент міграційної політики розвинутих держав, як обов'язкова умова використання позитивного потенціалу міграцій. На думку низки авторитетних дослідників, найбільш відповідною сучасним реаліям моделлю інтеграції

є «багатокультурність», що офіційно декларована в Канаді та Австралії, також у таких європейських країнах, як Великобританія, Нідерланди, частково Швеція та інші країни Скандинавії. Вона передбачає збереження іммігрантськими меншинами відмітних етнонаціональних рис, з одного боку, і готовність більшості населення сприйняти і навіть заохотити культурну розмаїтість, пристосувати до неї свої суспільні інститути, з другого. Варто зауважити, що у багатокультурному суспільстві толерантна поведінка населення, як і толерантність державних та інших установ, не є продуктом особистих якостей, виховання, чи регламентуючих правил, а має цілком прагматичний характер, ви-

пливає із спільної для всіх різноманітних груп суспільства зацікавленості у суспільній згоді та поступальному розвитку.

Таким чином, суперечності та виклики глобального соціального простору, зумовлені поглибленням соціальної несправедливості, зростаючими демографічними невідповідностями, наслідками екологічних змін, новою динамікою глобальної політики та економіки, технологічною революцією та соціальними мережами, зумовлюють виникнення нового рівня соціальної організації, перерозподілу соціальних функцій та процесів між його учасниками на регіональному, національному та локальному рівнях.

ПОСИЛАННЯ:

1. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / Бжезінський З.; [пер. з англ. А.Іщенко.]. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 203 с.
2. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование: монография / Д.Луцьяненко, В.Колесов, А.Колот, Я.Столярчук и др.; под науч. ред. проф. Д.Луцьяненко, А.Поручника, В.Колесова.-К.: КНЭУ, 2013.- 466с.
3. Доклад о международной миграции 2012 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.un.org/ru/development/surveys/migration.shtml>.
4. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества: Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.unic.ru/library/dokumenty-oon/doklad-o-chelovecheskom-razviti-2014-obespechenie-ustoichivogo-progressa-chel>.
5. ЄС і міграційна криза: нові пропозиції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ua.euronews.com>.
6. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень / Тимур Валерійович Кальченко — К.: КНЕУ, 2006. — 248 с.
7. Малиновська О.А. Міжнародні міграції та суспільні трансформації доби глобалізації / О.А. Малиновська // Демографія та соціальна політика: Наук.-економ. та сусп.-політ.журнал. — 2009 — №1(11). — С.5—17.
8. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку : монографія / [Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, А. М. Колот та ін.]; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка та А. М. Поручника ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» [та ін.]. - К.: КНЕУ, 2011. - 703 с.
9. Рубл Б. Капітал розмаїтості: транснаціональні мігранти в Монреалі, Вашингтоні та Києві / Б.Рубл — К.: Критика, 2007. — С. 23—25.
10. Социально-незащищенные группы населения. Отдельные вопросы: Решение новых вопросов в области миграции/ООН. Экономический и социальный Совет [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.un.org/ru>

Veremeyenko T.S. Global trends interethnic migration / Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

International migration is a global phenomenon that is growing in scope, complexity and impact. Migration is both a cause and effect of broader development processes and an intrinsic feature of our ever globalizing world. While no substitute for development, migration can be a positive force for development when supported by the right set of policies. The rise in global mobility, the growing complexity of migratory patterns and its impact on countries, migrants, families and communities have all contributed to international migration becoming a priority for the international community.

Keywords: The global economic development, cross-cultural environment, transnational social environment, capital of migration, human capital, international migration, global problems of migration, Europe migration crisis, politics of migration, potential of migration.

Веремеенко Т.С. Глобальные тенденции межнациональной миграции / Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

В условиях интеграция и дифференциации социальных систем, сопровождающихся неравномерностью демографических процессов и асимметричным распределением бедности в мировых масштабах, социальными послед-

ствиями старения населения разных стран, проблема межнациональной миграции набирает особой важности и остроты. С одной стороны, она выступает жизненно необходимым благом для национальных экономик с характерными признаками депопуляции, дефицита рабочей силы, с другой - является одной из причин столкновения цивилизаций, обостряет проблему адаптации мигрантов к непривычной для них экономической, социальной, социокультурной среде.

Ключевые слова: Глобальное экономическое развитие, социокультурная среда, транснациональное социальное пространство, человеческий капитал, межнациональная миграция, глобальные проблемы миграции, миграционный кризис Европы, миграционная политика, потенциал миграции.

Стаття надійшла до редакції: 19.02.2016

Рекомендовано до друку: 25.03.2016